

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (siódma izba)

z dnia 5 czerwca 2019 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Dyrektywa 93/13/EWG – Artykuł 3 ust. 1 – Artykuł 4 ust. 2 – Artykuł 6 ust. 1 – Umowa o kredyt denominowany w walucie obcej – Powiadomienie konsumenta o kursie wymiany mającym zastosowanie do kwoty udostępnionej w walucie krajowej po zawarciu umowy

W sprawie C-38/17

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Budai Központi Kerületi Bíróság (centralny sąd rejonowy w Budzie, Węgry) postanowieniem z dnia 14 grudnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 stycznia 2017 r., w postępowaniu:

GT

przeciwko

HS,

TRYBUNAŁ (siódma izba),

w składzie: A. Prechal (sprawozdawca), prezes trzeciej izby, pełniąca obowiązki prezesa siódmej izby, C. Toader i A. Rosas, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu GT przez T. Szabó, ügyvéd,
- w imieniu HS przez T. Várhelyi, ügyvéd,
- w imieniu rządu węgierskiego przez M.Z. Fehéra i Z. Biró-Tóth, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez K. Talabér-Ritz i A. Cleenewerck de Crayencour, działające w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: węgierski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy interpretacji kompetencji przyznanej Unii Europejskiej w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, wykładni podstawowych zasad prawa Unii: równości wobec prawa, prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem i do rzetelnego procesu oraz wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29), a w szczególności motywów od ósmego do dwunastego i dwudziestego oraz art. 4 ust. 2 i art. 5 tej dyrektywy.
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy spółką leasingową GT (zwaną dalej „spółką”) a spółką HS, będącą kredytobiorcą, w przedmiocie nieważności umowy kredytu zawartej pomiędzy tymi stronami ze względu na brak informacji o kursie wymiany stosowanym przy przekazaniu środków.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z motywami od ósmego do dwunastego i dwudziestym dyrektywy 93/13:

„dwa programy wspólnotowe w dziedzinie ochrony konsumentów [...] podkreśliły znaczenie ochrony konsumentów przed nieuczciwymi warunkami umownymi; taką ochronę powinny przewidywać przepisy ustawowe i wykonawcze, które podlegają harmonizacji na poziomie Wspólnoty lub zostają bezpośrednio na tym poziomie przyjęte;

zgodnie z zasadą ustanowioną pod nazwą »Ochrona gospodarczych interesów konsumentów«, zgodnie z powyższymi programami: nabywcy towarów i usług powinni być chronieni przed nadużyciami ze strony sprzedawców [towarów] lub dostawców [usług], w szczególności przed jednostronnymi standardowymi umowami [jednostronnie sformułowanymi umowami adhezyjnymi] i niedozwolonym wyłączeniem z umów podstawowych praw;

bardziej skuteczną ochronę konsumenta można osiągnąć poprzez przyjęcie jednolitych norm prawnych dotyczących nieuczciwych warunków; powyższe normy powinny odnosić się do wszelkich umów zawieranych pomiędzy sprzedawcami lub dostawcami [przedsiębiorcami] a konsumentami, przy czym niniejsza dyrektywa nie będzie dotyczyła między innymi umów o pracę, umów dotyczących sukcesji praw, umów dotyczących praw z zakresu prawa rodzinnego oraz umów dotyczących tworzenia i organizowania spółek lub porozumień partnerskich [i z zakresu prawa spółek];

konsument musi otrzymać taką samą ochronę zarówno w umowach zawieranych ustnie, jak i na piśmie, bez względu na to, czy postanowienia pisemnej umowy zostały zawarte w jednym, czy kilku dokumentach;

jednakże obowiązujące prawo krajowe pozwala jedynie na częściową harmonizację przepisów; niniejsza dyrektywa dotyczy w szczególności warunków umownych, które nie zostały indywidualnie wynegocjowane; państwa członkowskie w poszanowaniu postanowień traktatu powinny mieć możliwość zapewnienia konsumentom wyższego poziomu bezpieczeństwa poprzez wprowadzenie przepisów prawa krajowego bardziej rygorystycznych niż przewidziane w niniejszej dyrektywie;

[...]

umowy powinny być sporządzane prostym i zrozumiałym językiem, a konsument powinien mieć faktycznie możliwość zapoznania się ze wszystkimi warunkami umowy, a wszelkie wątpliwości powinny być interpretowane na jego korzyść”.

4 Artykuł 1 ust. 2 tej dyrektywy stanowi:

„Warunki umowy odzwierciedlające [bezwzględnie] obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy”.

5 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

6 W myśl art. 4 tej dyrektywy:

„1. Nie naruszając [Bez naruszania] przepisów art. 7 nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

2. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

7 Artykuł 5 dyrektywy 93/13 przewiduje:

„W przypadku umów, w których wszystkie lub niektóre z przedstawianych konsumentowi warunków wyrażone są na piśmie, warunki te muszą zawsze być sporządzone prostym i zrozumiałym językiem. Wszelkie wątpliwości co do treści warunku należy interpretować na korzyść konsumenta [...]”.

8 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

Prawo węgierskie

Ustawa Hpt

9 Paragraf 213 ust. 1 lit. a) hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (ustawy nr CXII z 1996 r. o instytucjach kredytowych i przedsiębiorstwach finansowych, zwanej dalej „ustawą Hpt”) stanowi:

„Nieważna jest umowa o kredyt zawarta z konsumentami lub z osobami prywatnymi, która nie wskazuje:

a) przedmiotu umowy [...]”.

Ustawa DH 1

- 10 Zgodnie z § 1 ust. 1 fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [ustawy nr XXXVIII z 2014 r. regulującej niektóre kwestie związane z orzeczeniem wydanym przez Kúria (sąd najwyższy) w celu ujednoczenia prawa dotyczącego umów kredytu zawieranych przez instytucje finansowe z konsumentami, zwanej dalej „ustawą DH 1”]:

„Niniejszą ustawę stosuje się do umów kredytu zawartych z konsumentami w okresie od 1 maja 2004 r. do dnia wejścia w życie tej ustawy. Przy stosowaniu niniejszej ustawy umowa kredytu zawarta z konsumentem oznacza umowy kredytu, pożyczki lub leasingu finansowego oparte na walucie obcej (rozliczane w walucie obcej lub przyznawane w walucie obcej, a spłacane w forintach węgierskich) albo na forintach węgierskich, zawierane pomiędzy instytucją finansową a konsumentem [...]”.

- 11 Paragraf 3 ust. 1 i 2 ustawy DH 1 przewiduje:

„1. W umowach o kredyt konsumencki są nieważne – z wyjątkiem warunków umownych negocjowanych indywidualnie – te warunki, na podstawie których instytucja finansowa postanawia, że przy uruchomieniu środków przeznaczonych na nabycie rzeczy będącej przedmiotem kredytu lub leasingu będzie stosować kurs kupna waluty, a przy spłacie długu – kurs sprzedaży lub jakikolwiek kurs wymiany waluty inny niż kurs ustalony w chwili uruchomienia środków.

2. Warunek dotknięty nieważnością na podstawie ust. 1 jest zastępowany [...] przez postanowienie przewidujące stosowanie zarówno w odniesieniu do uruchomienia środków, jak i do ich spłaty (w tym spłaty rat i wszystkich kosztów, opłat i prowizji określonych w walucie obcej) urzędowego kursu wymiany ustalonego przez narodowy bank węgierski dla danej waluty obcej”.

Ustawa DH 3

- 12 Na podstawie § 3 ust. 1 az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (ustawy nr LXXVII z 2014 r. o uregulowaniu kwestii związanych ze zmianą waluty, w której są denominowane niektóre umowy kredytu, i z przepisami dotyczącymi odsetek, zwanej dalej „ustawą DH 3”):

„Umowy o kredyt zawierane z konsumentami zostaną zmienione z mocy prawa zgodnie z przepisami niniejszej ustawy”.

Orzeczenie nr 1/2016 PJE

- 13 Orzeczenie Kúria (sądu najwyższego) nr 1/2016 PJE, wydane w interesie jednolitej wykładni przepisów prawa cywilnego na podstawie art. 25 ust. 3 Alaptörvény (węgierskiej ustawy zasadniczej), ma następujące brzmienie:

„1. Umowa o kredyt konsumencki lub kredyt na zakup nieruchomości mieszkaniowej denominowany w walucie obcej spełnia wymóg określony w § 213 ust. 1 lit. a) ustawy [Hpt] także wtedy, gdy umowa zawarta w formie pisemnej, łącznie z warunkami ogólnymi włączonymi do umowy w momencie jej zawierania, wskazuje kwotę kredytu w forintach węgierskich (waluta wypłaty), pod warunkiem że równowartość kwoty kredytu wyrażona w walucie zagranicznej (waluta rachunku) może zostać określona w terminie po przewalutowaniu określonym w umowie, lub ewentualnie w chwili wypłaty środków, przy uwzględnieniu obowiązującego w tym momencie kursu wymiany.

[...]

3. Jeżeli umowa o kredyt konsumencki denominowany w walucie obcej zawierana z konsumentami lub z osobami prywatnymi, łącznie z warunkami ogólnymi włączonymi do umowy w momencie jej zawierania, obejmuje informacje określone w ppkt 1 i 2, jednostronne oświadczenia składane po zawarciu umowy (na przykład zawiadomienie o wypłacie, porozumienie, harmonogram spłat, harmonogram płatności) stanowią informacje instytucji kredytowej skierowane do konsumenta, które nie mają wpływu na zawarcie umowy ani jej ważność”.

Spór w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

- 14 W dniu 20 lutego 2006 r. spółka zawarła z HS, występującą w charakterze kredytobiorcy, umowę o kredyt w celu sfinansowania zakupu pojazdu samochodowego. Kredyt ten został wyrażony w walucie obcej, w niniejszym przypadku we frankach szwajcarskich (CHF). Kwota tego kredytu została ustalona w oparciu o kwotę wyrażoną w forintach węgierskich (HUF), w niniejszym przypadku 3 859 000 HUF, przy zastosowaniu kursu wymiany obowiązującego w chwili uruchomienia środków. Zgodnie z rzeczoną umową „strony podpis[aly] umowę, której treść [była] zgodna z porozumieniem kredytodawcy”. Po podpisaniu umowy kredytu, w dniu 7 kwietnia 2006 r., porozumienie zostało następnie przesłane kredytobiorcy. Porozumienie to, w odniesieniu do którego sąd odsyłający podkreśla, że nie zostało ono podpisane przez kredytobiorcę, określało kurs wymiany mający zastosowanie do uruchomionego kredytu (1 CHF = 164,87 HUF).
- 15 Zgodnie z treścią wspomnianej umowy kredyt powinien zostać spłacony w forintach węgierskich, przy czym wysokość rat zależała od obowiązującego kursu wymiany między frankiem szwajcarskim i forintem węgierskim mającym zastosowanie w dniu ich uiszczenia, w związku z czym ryzyko kursowe ponosił kredytobiorca.
- 16 W dniu 4 marca 2013 r., uznawszy, że kredytobiorca nie dopełnił obowiązku spłaty kredytu, spółka wypowiedziała umowę o kredyt. Następnie wystąpiła ona z pozwem przeciwko kredytobiorcy do sądu odsyłającego, domagając się zasądzenia od niego kwoty 1 463 722 HUF tytułem kwoty głównej kredytu i odsetek.
- 17 W odpowiedzi na pozew, powołując się w szczególności na § 213 ust. 1 lit. a) ustawy Hpt, kredytobiorca podniósł zarzut nieważności umowy z powodu braku wskazania przedmiotu kredytu, ponieważ wzmianka o kursie wymiany między frankiem szwajcarskim i forintem węgierskim stosowanym przy przekazaniu środków została zawarta wyłącznie w porozumieniu podpisanym jedynie przez spółkę.
- 18 Sąd odsyłający uważa, że w zawisłej przed nim sprawie należy zastosować orzeczenia Kúria (sądu najwyższego) wydane w interesie jednolitej wykładni przepisów prawa, do których należy orzeczenie nr 1/2016 i które wiążą sądy niższych instancji. Zgodnie z tym orzeczeniem określonym jednostronnie przez spółkę w porozumieniu kursowi sprzedaży należy przyznać tę samą moc prawną co warunkowi umowy, jeżeli umowa nie wskazuje kursu wymiany stosowanego przy wypłacie środków. Z tego samego orzeczenia wynika, że okoliczności, iż dłużnik nie podpisał porozumienia oraz iż kredytodawca nie jest zobowiązany do wykazania odbioru przez dłużnika tego porozumienia, nie ma w tym względzie znaczenia.
- 19 Sąd odsyłający uściśla, że stwierdzenie ważności umowy prowadziłyby do tego, że kredytobiorca ponosiłby konsekwencje finansowe wynikające z ryzyka walutowego. Dlatego też uznanie przez sąd ważności takiej umowy o kredyt denominowany w walucie obcej byłoby sprzeczne z interesami gospodarczymi kredytobiorcy w świetle wspomnianego § 213 ust. 1 lit. a) Hpt. Sąd ten pragnie zatem upewnić się, że orzeczenie nr 1/2016 nie narusza przepisów prawa Unii mających na celu ochronę konsumentów.

20 W takich właśnie okolicznościach Budai Központi Kerületi Bíróság (centralny sąd rejonowy w Budzie, Węgry) postanowił zawiesić postępowanie i przedstawić Trybunałowi następujące pytanie:

„Czy jest zgodne z kompetencjami Unii Europejskiej przyznanymi w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, z zasadami podstawowymi prawa Unii: równości wobec prawa, prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem oraz do rzetelnego procesu, a także z różnymi fragmentami preambuły dyrektywy [93/13] [a mianowicie motywami od ósmego do dwunastego i dwudziestym tej dyrektywy] [...] i wreszcie z art. 4 ust. 2 i art. 5 [tej dyrektywy] orzecznictwo krajowe o charakterze normatywnym, które

- nie nakłada na kontrahenta konsumenta, jako przesłanki ważności umowy, obowiązku umożliwienia konsumentowi zapoznania się przed zawarciem umowy z warunkami umownymi, sporządzonymi prostym i zrozumiałym językiem, stanowiącymi główny przedmiot rzeczonyj umowy – w tym z kursem walutowym mającym zastosowanie do wypłaty środków z tytułu kredytu w walucie obcej – w celu uniknięcia nieważności umowy, oraz
- zezwala, by kontrahent konsumenta jedynie poinformował konsumenta (na przykład w odrębnym dokumencie) o warunkach umownych, sporządzonych prostym i zrozumiałym językiem, stanowiących główny przedmiot rzeczonyj umowy – w tym z kursem walutowym mającym zastosowanie do wypłaty środków z tytułu kredytu w walucie obcej – dopiero po zaciągnięciu przez konsumenta nieodwołalnego zobowiązania do wykonania umowy, a sytuacja taka nie była uważana za podstawę nieważności umowy?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

- 21 Komisja Europejska podnosi zarzut niedopuszczalności pytania prejudycjalnego na tej podstawie, że zasadniczo sąd odsyłający nie przedstawił Trybunałowi wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, a w szczególności okoliczności, iż postępowanie główne wpisuje się w szersze ramy interwencji legislacyjnych węgierskiego ustawodawcy w odniesieniu do umów o kredyt, takich jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym, które doprowadziły do przyjęcia ustaw DH 1 i DH 3. Na podstawie tych ustaw kurs wymiany pierwotnie ustalony dla tego rodzaju umów został zastąpiony ze skutkiem wstecznym i z mocy prawa kursem ustanowionym w prawie węgierskim, eliminującym ryzyko kursowe, lecz utrzymującym ryzyko walutowe na podstawie kursu wymiany ustalonego w drodze ustawodawczej. Komisja uważa, że wspomniane ustawy należy uznać za bezwzględnie obowiązujące przepisy ustawowe w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, w związku z czym należy zastanowić się nad stosunkiem między przepisami prawa Unii, o których wykładnię wniesiono, a okolicznościami faktycznymi lub przedmiotem postępowania głównego.
- 22 Zdaniem Komisji przepisy i zasady prawa Unii, o których wykładnię wniesiono, nie mają żadnego związku z postępowaniem głównym, ponieważ przyjęcie ustaw DH 1 i DH 3 doprowadziło do wyłączenia warunków dotyczących kursu wymiany i ryzyka kursowego zawartych w umowach kredytowych, takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, z zakresu stosowania dyrektywy 93/13, zgodnie z jej art. 1 ust. 2, w związku z czym dyrektywa ta nie znajduje już zastosowania w niniejszej sprawie.
- 23 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się do Trybunału sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest odpowiedzialny – a prawidłowość tego ustalenia nie podlega ocenie Trybunału – korzystają z domniemania, iż mają znaczenie dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku jest możliwa

tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania (wyrok z dnia 20 września 2018 r., OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 37).

- 24 Z zawartego w postanowieniu odsyłającym opisu okoliczności faktycznych wynika, że zadane Trybunałowi pytanie dotyczy sytuacji, w której konsument zawarł umowę kredytu denominowanego w walucie obcej, podczas gdy dokładna kwota tego kredytu w walucie obcej została ustalona dopiero po zawarciu umowy, przy zastosowaniu kursu wymiany ustalonego przez spółkę w odrębnym dokumencie w odniesieniu do wyrażonej w walucie krajowej kwoty wskazanej w złożonym przez konsumenta wniosku o finansowanie.
- 25 Prawdą jest, że przywołane przez Komisję ustawy, w zakresie, w jakim zastępują warunki ustanawiające różnicę pomiędzy z jednej strony kursem wymiany mającym zastosowanie do uruchomienia kredytu (kursem kupna danej waluty), a z drugiej strony kursem wymiany mającym zastosowanie do jego zwrotu (kursem sprzedaży), warunkiem o stosowaniu jednolitego kursu wymiany, tj. kursu ustalonego przez narodowy bank węgierski, skutkują wyłączeniem tego warunku z zakresu stosowania dyrektywy 93/13, ponieważ stanowi on odzwierciedlenie bezwzględnie obowiązującego przepisu ustawowego w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Jednakże w związku ze ścisłą interpretacją, jaką należy nadać temu przepisowi, z powyższego nie wynika, że inny warunek umowny, taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, który określa sposób ustalania kwoty kredytu denominowanego w walucie obcej, powinien być w całości również wyłączony z zakresu stosowania wspomnianej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2018 r., OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 65, 66), w związku z czym nie jest oczywiste, że nie ma ona zastosowania do warunku będącego przedmiotem postępowania głównego.
- 26 W konsekwencji pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

- 27 Pomimo że pytanie prejudycjalne dotyczy jedynie częściowo wykładni konkretnego przepisu prawa Unii, zgodnie z utrwalonym orzecnictwem to do Trybunału należy wyodrębnić ze wszystkich okoliczności stanu faktycznego przedstawionych przez sąd odsyłający, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, przepisów prawa Unii, które w kontekście przedmiotu sporu wymagają wykładni (zob. podobnie wyrok z dnia 3 kwietnia 2019 r., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, pkt 39).
- 28 Zważywszy, że pytania Budai Központi Kerületi Bíróság (centralnego sądu rejonowego w Budzie) mają na celu określenie przesłanek nieważności wynikających z dyrektywy 93/13 w odniesieniu do umowy o kredyt takiej jak ta będąca przedmiotem postępowania głównego, należy uznać, iż do przepisów i zasad prawa Unii, o których wykładnię wnosi do Trybunału sąd odsyłający, należą art. 3 ust. 1 i art. 6 ust. 1 tej dyrektywy.
- 29 W konsekwencji należy stwierdzić, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1, art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, w interpretacji nadawanej mu przez sąd najwyższy tego państwa członkowskiego, zgodnie z którym nie jest nieważna umowa kredytu denominowanego w walucie obcej, która choć wskazuje wyrażoną w walucie krajowej kwotę odpowiadającą kwocie wskazanej we wniosku o finansowanie konsumenta, nie określa jednak kursu wymiany mającego zastosowanie do tej kwoty w celu ustalenia ostatecznej kwoty kredytu w walucie obcej, przewidując jednocześnie w jednym z postanowień, że kurs ten zostanie ustalony przez kredytodawcę w odrębnym dokumencie po zawarciu umowy.

- 30 W pierwszej kolejności, jak wynika z brzmienia przedstawionego pytania, sąd odsyłający wychodzi z założenia, że warunek umowy taki jak ten rozpatrywany w postępowaniu głównym, który określa sposób ustalania kwoty kredytu denominowanego w walucie obcej należy uznać za określający główny przedmiot umowy o kredyt w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13.
- 31 Zgodnie ze wspomnianym przepisem warunki takie nie podlegają ocenie pod względem uczciwości ich charakteru wyłącznie w przypadku, gdy właściwy sąd krajowy na podstawie badania indywidualnego uznaje, że zostały one sformułowane przez przedsiębiorcę prostym i zrozumiałym językiem (zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 48).
- 32 Trybunał podkreślił, że rzeczony wymóg wyrażenia warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, przypomnianego również w art. 5 owej dyrektywy, nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Uznał on, że – przeciwnie – z uwagi na to, iż ustanowiony przez tę dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg musi podlegać wykładni rozszerzającej (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2018 r., EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 61).
- 33 Wobec powyższego wymóg, aby warunek umowy był wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, zakłada, że umowa powinna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok z dnia 20 września 2017 r., Andriuc i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 45).
- 34 W sytuacji takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której określenie kwoty pożyczonej zależy od obowiązującego w dniu uruchomienia środków kursu wymiany określonego przez kredytodawcę po zawarciu umowy, wspomniany wymóg wprowadza obowiązek, aby mechanizm obliczania owej pożyczonej kwoty wyrażonej w walucie obcej oraz mający zastosowanie kurs wymiany był przedstawiony w sposób przejrzysty, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne, w szczególności całkowity koszt kredytu (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2017 r., Andriuc i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 47; a także postanowienie z dnia 22 lutego 2018 r., ERSTE Bank Hungary, C-126/17, niepublikowane, EU:C:2018:107, pkt 32).
- 35 Kwestia ta powinna zostać rozpatrzona przez sąd odsyłający w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, do których zaliczają się formy reklamy i informacji stosowane przez kredytodawcę w procesie negocjacji umowy kredytu (wyrok z dnia 20 września 2017 r., Andriuc i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 46).
- 36 W tym celu do sądu odsyłającego należeć będzie w szczególności sprawdzenie, czy w świetle wszystkich istotnych okoliczności sprawy konsument był w stanie zrozumieć sposób, w jaki należało ustalić kwotę kredytu denominowanego w walucie obcej oraz mający zastosowanie kurs wymiany, jak również wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne. Nie można jednak wymagać, aby wszystkie te elementy zostały określone przez przedsiębiorcę konkretnie w chwili zawarcia umowy.
- 37 W drugiej kolejności, jeżeli w wyniku tego badania okaże się, że warunek dotyczący ustalania kursu wymiany nie został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, stwierdzenie nieważności rozpatrywanej umowy będzie konieczne wyłącznie wówczas, gdy, po pierwsze, ustalony zostanie nieuczciwy charakter tego warunku w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, oraz po drugie, zgodnie z art. 6 ust. 1 wspomnianej dyrektywy umowa nie będzie mogła nadal obowiązywać po wyłączeniu z niej tego warunku.

- 38 W pierwszej kolejności, odnośnie do nieuczciwego charakteru owego warunku, do właściwego sądu należy ustalenie, czy pomimo wymogu dobrej wiary powoduje on powstanie znacznej nierównowagi między prawami i obowiązkami stron umowy, ze szkodą dla danego konsumenta.
- 39 Dla dokonania tej oceny sąd krajowy musi uwzględnić zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13 rodzaj towarów lub usług będących przedmiotem umowy, odnosząc się, w czasie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy.
- 40 Okoliczności, o których mowa w art. 4 ust. 1, stanowią okoliczności, o których przedsiębiorca mógł wiedzieć przy zawieraniu umowy i które mogły wpływać na jej późniejsze wykonanie, gdyż warunek umowny może wprowadzać między stronami nierównowagę pojawiającą się dopiero w czasie wykonywania umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2017 r., *Andriciuc i in.*, C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 54).
- 41 W drugiej kolejności, w przypadku gdyby stwierdzono nieuczciwy charakter wspomnianego warunku, zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 taki warunek nie będzie wiążący dla konsumenta na zasadach przewidzianych w przepisach prawa krajowego. Zgodnie ze wspomnianym przepisem umowa pozostanie wiążąca dla stron na tych samych warunkach, jeżeli może nadal obowiązywać bez nieuczciwych warunków.
- 42 W tym względzie Trybunał podkreślił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 ma na celu przywrócenie równowagi między stronami, a nie unieważnienie wszystkich umów zawierających nieuczciwe warunki. Jednakże umowa ta powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż zmiana wynikająca z usunięcia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego, co należy zbadać obiektywnie (zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2019 r., *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 43 Zdaniem sądu odsyłającego warunek będący przedmiotem postępowania głównego określa główny przedmiot umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13. W takich okolicznościach utrzymanie umowy po wyłączeniu z niej tego warunku nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia, co jednak powinien ocenić w razie potrzeby sąd odsyłający.
- 44 Z powyższego wynika, że uregulowanie krajowe takie jak rozpatrywane przez sąd odsyłający jest niezgodne z dyrektywą 93/13 tylko w zakresie, w jakim nie umożliwia ono – zgodnie z wykładnią dokonaną przez sąd odsyłający – stwierdzenia nieważności umowy o kredyt, w odniesieniu do której zostały spełnione przesłanki przypomniane w pkt 37 niniejszego wyroku.
- 45 W świetle powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 3 ust. 1, art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, w interpretacji nadawanej mu przez sąd najwyższy tego państwa członkowskiego, zgodnie z którym nie jest nieważna umowa o kredyt denominowany w walucie obcej, która choć wskazuje wyrażoną w walucie krajowej kwotę odpowiadającą kwocie wskazanej we wniosku o finansowanie konsumenta, nie określa jednak kursu wymiany, który ma zastosowanie do tej kwoty w celu ustalenia ostatecznej kwoty kredytu w walucie obcej, przewidując jednocześnie w jednym z warunków, iż kurs ten zostanie ustalony przez kredytodawcę w odrębnym dokumencie po zawarciu umowy,
- jeżeli warunek ten został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, w zakresie, w jakim mechanizm obliczania łącznej kwoty pożyczki oraz mający zastosowanie kurs wymiany są przedstawione w sposób przejrzysty, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy

konsekwencje ekonomiczne, w tym w szczególności całkowity koszt kredytu; albo – na wypadek gdyby okazało się, że wspomniany warunek jednak nie został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem:

- jeżeli wspomniany warunek nie jest nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy lub – w wypadku gdyby miał nieuczciwy charakter – jeżeli odnośna umowa będzie mogła nadal obowiązywać po wyłączeniu z niej tego warunku zgodnie z art 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

W przedmiocie kosztów

- ⁴⁶ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (siódma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 3 ust. 1, art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, w interpretacji nadawanej mu przez sąd najwyższy tego państwa członkowskiego, zgodnie z którym nie jest nieważna umowa o kredyt denominowany w walucie obcej, która choć wskazuje wyrażoną w walucie krajowej kwotę odpowiadającą kwocie wskazanej we wniosku o finansowanie konsumenta, nie określa jednak kursu wymiany, który ma zastosowanie do tej kwoty w celu ustalenia ostatecznej kwoty kredytu w walucie obcej, przewidując jednocześnie w jednym z warunków, iż kurs ten zostanie ustalony przez kredytodawcę w odrębnym dokumencie po zawarciu umowy

- jeżeli warunek ten został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, w zakresie, w jakim mechanizm obliczania łącznej kwoty pożyczki oraz mający zastosowanie kurs wymiany są przedstawione w sposób przejrzysty, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne, w tym w szczególności całkowity koszt kredytu; albo – na wypadek gdyby okazało się, że wspomniany warunek jednak nie został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem:
- jeżeli wspomniany warunek nie jest nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy lub – w wypadku gdyby miał nieuczciwy charakter – jeżeli odnośna umowa będzie mogła nadal obowiązywać po wyłączeniu z niej tego warunku zgodnie z art 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

Podpisy